

Opetusministeriö
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto
24.10.2008

Valtionosuuden piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten saavutettavuus

- syksyllä 2007 toteutetun kyselyn tulokset

SISÄLTÖ	sivu
1. Kyselyn taustaa	3
2. Yhteenveto kyselyn tuloksista	4
3. Kyselyn tulokset taide- ja kulttuurilaitosryhmittäin	5
3.1 Orkesterit	5
3.2 Teatterit	10
3.3 Museot	13
3.4 Kirjastot	16
4. Aineiston tarkastelu kysymyksittäin	20
4.1 Orkesterit	20
4.2 Teatterit	24
4.3 Museot	28
4.4 Kirjastot	34
LIITE: Saavutettavuuden osa-alueet	39

1. Kyselyn taustaa

Opetusministeriö julkisti vuoden 2006 alussa toimenpideohjelman taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi vuosille 2006–2010 (Opetusministeriön julkaisuja 2006:6). Ohjelman tavoitteena on erityisesti kieli- ja kulttuurivähemmistöjen sekä vammaisvähemmistön kulttuuristen oikeuksien vahvistaminen. Samalla ohjelmassa esitetyillä toimenpiteillä parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta muidenkin, esimerkiksi ikääntyneiden ihmisten kannalta.

Toimenpideohjelmassa opetusministeriö sitoutuu seuraamaan valtiosuuden piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan saavutettavuuden edistymistä säännöllisin väliajoin toteutettavin selvityksin ja kyselyin.

Opetusministeriö toteutti ensimmäisen tilannekartoituksen syksyllä 2007. Kartoitus toteutettiin verkkopohjaisena kyselynä. Kysely lähetettiin kaikille valtiosuuden piirissä syksyllä 2007 olleille orkestereille, teattereille, museoille ja kirjastoille. Kyselyyn vastasi 40 prosenttia em. taide- ja kulttuurilaitoksista.

Kyselylomakkeen valmisteluun osallistui FM Anne Liukkonen ja saatujen vastausten analysoinnista vastasi HuK Elina Pyly.

Seuraava kysely on tarkoitus toteuttaa vuonna 2011.

Opetusministeriön taiteen ja kulttuurin saavutettavuusohjelma 2006-2010 löytyy osoitteesta <http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/index.html>.

2. Yhteenveto kyselyn tuloksista

Saavutettavuuden tilaa koskevan kyselyn kulttuurilaitoskohtaisia vastauksia ei voi verrata toisiinsa huomioimatta, että valtionosuuden piirissä olevia teattereita ja orkestereita on huomattavasti vähemmän kuin museoita ja kirjastoja. Kaikki kyselyn saaneet kulttuurilaitokset eivät ole vastanneet kyselyyn, mutta laitosten kokonaismäärien erot luonnollisesti heijastuvat vastaajamääriin. Vaikka vastaukset eivät ole keskenään suoraan verrannollisia, on niiden perusteella silti mahdollista tehdä varovaisia johtopäätöksiä kulttuurilaitosten saavutettavuuden tilasta.

Kyselyyn vastanneiden osuus kulttuurilaitosten kokonaismäärästä

	Kokonaismäärä	Kyselyyn vastanneet	%	%-osuus kaikista vastauksista
Orkesteri	27	8	30	3
Teatteri	56	10	18	4
Museo	132	57	43	24
Kirjasto	386	163	42	69
Kaikki	601	238	40	100

Saavutettavuuskyselyn kaikista vastaajista reilusti yli puolet oli kirjastoja (68,5 %). Museoiden vastausmäärä oli hieman alle yksi neljäsosa (23,9 %). Teattereiden vastauksia tuli vain 4,2 % ja orkestereiden 3,4 %.

Suhteutettuna kulttuurilaitosten lukumäärään aktiivisimpia vastaajia olivat museot (43 %) ja heti sen jälkeen kirjastot (42 %). Orkestereista melkein joka kolmas vastasi (30 %), ja prosentuaalisesti teattereilta tuli kaikkein vähiten vastauksia (18 %).

Museoiden vastausmääristä heijastuu oletettavasti se, että museot ovat tehneet saavutettavuustyötä jo aiemmin, sillä Museoviraston jakamat valtionavustukset museoiden innovatiivisiin hankkeisiin on suunnattu mm. saavutettavuuden edistämiseen. Valtion taidemuseo puolestaan isännöi muillekin kulttuuritoimijoille suunnattua Kulttuuria kaikille -palvelua. Sen sijaan muille kulttuurilaitoksille ja myös osalle museoista saavutettavuus oli vieraampi asia. Saavutettavuuskysely toimikin ennen kaikkea hyvänä herättelijänä saaden vastaajat pohtimaan oman kulttuurilaitoksensa saavutettavuutta.

Saavutettavuuden osa-alueita ovat fyysinen, aistienvarainen, tiedollinen, tiedottamisen, sosiaalinen ja kulttuurinen sekä taloudellinen saavutettavuus. Kaikissa kulttuurilaitosryhmissä suurin osa vastanneista oli toteuttanut laitoksessaan saavutettavuuteen liittyviä parannuksia. Nämä parannukset liittyivät eniten fyysiseen saavutettavuuteen ja taloudelliseen saavutettavuuteen. Oletettavasti saavutettavuus hahmotetaan helpoiten nimenomaan fyysisenä esteettömyytenä, koska se on näkyvin saavutettavuuden osa-alueista. Tiedottamisen saavutettavuutta koskevaan kysymykseen annettiin kaikkein vähiten vastauksia. Syynä saattaa olla se, että tiedottamisen saavutettavuus on käsitteenä vähemmän tunnettu ja epäselvä.

Vaikka fyysistä saavutettavuutta koskeva kysymys keräsi eniten vastauksia, koettiin siinä olevan myös eniten puutteita, joiden parantaminen on jätetty monessa laitoksessa (erit. teatterit, kirjastot, museot) lähivuosina toteutuvaan peruskorjaukseen tai uuden tilan käyttöönottoon.

Henkilökunnan tietouteen ja valmennukseen sekä saavutettavuuden huomioimiseen toiminnan suunnittelussa on panostettu kohtalaisen vähän. Esimerkiksi **Kulttuuria kaikille -palvelu** on tuttu hyvin pienelle osalle vastaajia, mutta toisaalta nyt toteutettu kysely antoi monelle valmiuksia lisätä oman laitoksensa saavutettavuutta, ja sen eteen tehtävä työ ilmoitettiin aloitettavan Kulttuuria kaikille -palveluun tutustumalla. Toisaalta jotkut kulttuurilaitokset saattoivat ilmoittaa, ettei saavutettavuuteen ole kiinnitetty huomiota, mutta silti henkilökuntaan kuului kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia.

Yhteistyötä on tehty eniten koululaisten ja vammaisryhmien kanssa. Lisäksi jokaisen kulttuurilaitoksen vastauksissa oli mainittu vanhukset ja maahanmuuttajat. Yhteistyö oli käsittänyt enimmäkseen vierailuja, opastuksia ja työpajoja.

Saavutettavuuden toteuttamisen suurimpina **esteinä tai vaikeuksina** koettiin taloudellisten ja henkilöresurssien puute sekä aikatauluongelmat. Kaikissa kulttuurilaitosryhmissä viitattiin myös asenteisiin ja tiedon puutteeseen.

Saaduista vastauksista kävi ilmi, että kysely onnistui herättämään kiinnostusta saavutettavuuden edistämiseen. Toisaalta oli myös huomattavissa, että osa vastaajista suhtautui välinpitämättömästi tai kriittisesti joko saavutettavuuteen yleensä tai siihen, miten saavutettavuus-käsitettä käytetään.

3. Kyselyn tulokset taide- ja kulttuurilaitosryhmittäin

3.1 Orkesterit

Syksyllä 2007 Suomessa oli valtiosuuden piirissä 27 orkesteria, joista kahdeksan (30 %) vastasi tähän kyselyyn. Valtiosuuden piirissä olevien orkestereiden alueellinen jakauma ja niiden vastausaktiivisuus käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Kyselyyn vastanneet orkesterit lääneittäin:

Lääni	VOS-orkesterien lukumäärä	Kyselyyn vastanneet	%	%-osuus kaikista vastauksista
Etelä-Suomi	14	2	14	25
Itä-Suomi	4	3	75	38
Länsi-Suomi	6	3	50	37
Oulu	1	0	0	0
Lappi	2	0	0	0
Kaikki	27	8	30	100

Orkestereiden vastaukset eivät kata koko Suomea, koska Lapin läänistä ja Oulun läänistä ei tullut ainuttakaan vastausta ko. kyselyyn. Tähän vaikuttaa epäilemättä orkestereiden vähäinen määrä kyseisissä lääneissä ja siksi vastaukset painottuvat eteläiseen Suomeen.

Valtiosuuden piirissä olevia orkestereita on kaikkiaan 27, mutta niistä vain kahdeksan (30 %) on vastannut kyselyyn. Nämä kahdeksan ovat jakaantuneet tasaisesti siten, että Etelä-Suomen läänistä tuli 25 % (2/8), Itä-Suomen läänistä 38 % (3) ja Länsi-Suomen läänistä 37 % (3) vastauksista. Kun orkestereiden lukumäärä suhteutetaan vastausprosentteihin, eniten vastauksia tuli Itä-Suomen läänistä (75 %) ja Länsi-Suomen läänistä (50 %).

Saavutettavuuteen liittyviä parannuksia on toteutettu lähes kaikissa orkestereissa (7/8). Eniten vastauksia tuli taloudellista saavutettavuutta käsittelevään kysymykseen (7/8) ja toisena oli tiedollinen saavutettavuus (6/8). Fyysiseen, tiedottamiseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen saavutettavuuteen tuli jokaiseen viisi vastausta (5/8).

Orkestereiden toteuttamista parannuksista vastaajat mainitsevat seuraavanlaisia esimerkkejä:

Fyysinen saavutettavuus: Vastauksia annettiin kaikkiaan viisi, ja niistä kolme (3/5) käsitteli konserttisaliin johtavia luiskia. Muissa vastauksissa mainittiin konserttioppaat ja -avustajat (2/5) sekä invapaikat, hissit, irralliset ja siirrettävät tuolit (1/5).

Aistienvarainen saavutettavuus: Vastauksia annettiin neljä, ja niistä kolmessa (3/4) mainittiin induktiosilmukka sekä yhdessä oli lisämaininta siitä, että konserttisalin induktiosilmukan signaalia on vahvistettu (1/4). Konserttien käsiohjelmassa ja esitteissä sanottiin olevan normaalikokoista tekstiä, mutta tätä ei selitetty tarkemmin ja siksi vastauksessa ei tule ilmi se, soveltuuko teksti esim. näkövammaisten luettavaksi (1/4). Yksi vastaus kertoi, että solistina on ollut mm. miiminen klovni ja nukketeatteri, jolloin esitys ei perustu kuuloaistiin tai suomen kielen taitoon (1/4). Jälkimmäinen oli ainoa aistienvaraiseen saavutettavuuteen tullut vastaus, joka huomioi myös maahanmuuttajat.

Tiedollinen saavutettavuus: Vastauksia annettiin kuusi, joista puolet (3/6) liittyi internet-sivuihin. Nämä tarjoavat yhdessä käsiohjelman kanssa taustatietoa. Lisäksi internet-sivuilta löytyy kuvia ja konserttiaikataulu, ja sivut ovat luettavissa myös englanniksi. Maahanmuuttajat on huomioitu kahden vastauksen kohdalla (2/6): orkestereiden ohjelma on myös ruotsin ja englannin kielellä. Yksi orkesteri on ollut mukana maahanmuuttajaprojektissa (1/6). Kenraaliharjoituksiin on kutsuttu mm. maahanmuuttajat, erityiskoulujen oppilaat sekä autistiset lapset korvauksetta, mutta tästä vastauksesta huomaa, että kysymyksen asettelu on johdattelua, sillä vastaus kuuluisi periaatteessa taloudellisen saavutettavuuden piiriin tai erityisryhmien kanssa tehdyn yhteistyön piiriin. Ilmeisesti tiedollisen saavutettavuuden kysymyksen suluissa oleva esimerkki ”maahanmuuttajien huomioiminen” on vaikuttanut ko. vastaukseen.

Tiedottamisen saavutettavuus: Vastauksia on tullut viisi, joista osa ei ole kovin johdonmukaisia ja siksi voi olla, että ”tiedottamisen saavutettavuus” on koettu käsitteenä hieman hankalana eikä sitä ole tarkkaan ymmärretty. Tämäntyyppisiä vastauksia ovat mm. tutustumiskierrokset konserttitalossa ja esiintymiset sairaaloissa ja vanhainkodeissa (2/5). Lisäksi on vastattu melko laveasti ja sen enempää erittelemättä, että ”suorat yhteydenotot eri järjestöihin puolin ja toisin” ja ”[käytettävissä] kaikki median keinot” (2/5). Osa vastaajista kuitenkin erittelee mainontaan käyttämiään keinoja, joista suurin paino on painetulla medially (3/5) sekä radiomainonnalla (3/5). Lisäksi on käytetty painettuja esitteitä, katumainontaa ja internetiä, ja nettisivujen saavutettavuutta on lisätty sillä, että ne ovat luettavissa eri kielillä sekä näkövammaisten apuvälineillä (1/5). Yhdellä vastanneista orkestereista on ollut esteettömyyskampanja, josta on tiedotettu eri viestintävälineiden kautta ja jonka puitteissa on järjestetty myös tiedotustilaisuus (1/5).

Sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus: Vastauksia annettiin viisi. Orkesterit ovat tehneet yhteistyötä eniten erilaisten oppilaitosten kanssa (4/5), mutta lisäksi yhteistyötä on tehty myös päiväkotien, erilaisten palvelulaitosten, yhdistysten, tapahtumien (3/5) ja musiikkialan työntekijöiden (ammattimuusikot, kuorot) kanssa (2/5). Orkesterit ovat pitäneet vierailukonsertteja (1/5) eri paikoissa (esim. vanhusten palvelutalot, koulut, kauppakeskukset) ja eri ryhmien kanssa (esim. kuorot) (1/5). Lisäksi on osallistuttu lapsille ja nuorille tarkoitettuihin taidekasvatusprojekteihin sekä järjestetty lapsille työpajoja (1/5).

Taloudellinen saavutettavuus: Vastauksia annettiin seitsemän. Edullisemmat lippujen hinnat koskevat lapsia, opiskelijoita, eläkeläisiä, varusmiehiä ja työttömiä (5/7). Ilmainen sisäänpääsy tarjotaan avustajille ja saattajille (4/7) sekä oppilasryhmien opettajille (1/7). Lisäksi kahdessa orkesterissa tarjotaan ilmainen sisäänpääsy peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille (2/7), mikä vaikuttaa kiinnostavalta ja

uudenlaiselta tavalta tavoitella kohderyhmää, joka ei ehkä muutoin ole tavanomaisinta konserttiyleisöä. Yksi vastaajista on tilausorkesteri, joka tarjoaa kahdeksan erihintaista konserttia, joista asiakas voi valita hintaluokaltaan sopivimman (1/7).

Saavutettavuuden näkökulmasta suurimmat **puutteet** koettiin fyysisessä saavutettavuudessa (7/7). Suurimpana puutteena nähtiin omien toimitilojen puuttuminen, minkä johdosta orkesterit esiintyvät enimmäkseen vierailukonserteissa ja kiertueilla. Tilojen saavutettavuus on näin ollen kiinni esiintymispaikasta. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin hissien puuttuminen, heikot julkisen liikenteen yhteydet, konserttitalon tilojen vanhanaikaisuus ja toisaalta vastarakennettu konserttitalo. Muutamissa vastauksissa luvataan parantaa uuden konserttitalon palveluja heti, kun sellaiseen annetaan aihetta eli saavutettavuuden edistämiseksi nojataan yleisöpalautteeseen.

Kaikki kahdeksan orkesteria vastasivat seuraaviin selkeisiin "kyllä- ja ei" -vastausvaihtoehdot tarjoaviin kysymyksiin:

Kulttuuria kaikille -palvelua ei ole hyödyntänyt ainutkaan vastaaja (0/8). Yksikään orkesteri ei ole tehnyt **saavutettavuuskartoitusta** (0/8). Yksi vastaaja (1/8) on laatinut konkreettisen suunnitelman saavutettavuuden parantamiseksi, ja puolet (4/8) vastaajista on ottanut saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden huomioon toimintansa suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa ja/tai talousarvioissa. Henkilökunnan joukosta ei ole nimetty saavutettavuusvastaavaa ainoassakaan orkesterissa, mutta yhdelle orkesterille (1/8) on järjestetty saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta. Kolmessa orkesterissa (3/8) työskentelee kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia.

Pieniin prosenttiosuuksiin vaikuttaa kaiketi se, ettei kaikilla vastanneilla orkestereilla ole omia toimitiloja, joten kiertuepainotteisissa esiintymisissä eivät saavutettavuuteen liittyvät seikat välttämättä nouse samalla tavalla esille kuin omissa toimitiloissa. Toisaalta vastauksista voi myös päätellä, että saavutettavuus on jäänyt hieman toissijaiseksi eikä siihen liittyvää tietoa välttämättä edes ole kovinkaan paljon, esim. Kulttuuria kaikille -palvelu on kaikille vastaajille vieras.

Yksi kahdeksasta vastaajasta (1/8) kertoi saaneensa **taloudellista tukea** (esim. valtionavustusta tai muuta julkista tukea) saavutettavuuden parantamiseen. Tätä tukea on saatu opetusministeriöltä. Tukea on myönnetty matkakustannuksiin, ja kiertuekuluihin on myönnetty harkinnanvaraista tukea.

Kolme kahdeksasta vastaajasta (3/8) on tehnyt toimintansa suunnittelussa/toteuttamisessa **yhteistyötä** vähemmistö-/erityisryhmien kanssa. Yhteistyötä on tehty koulujen, vammaisjärjestöjen, vammaisten palvelukeskusten ja erityiskoulujen kanssa (3/3). Lisäksi on ollut vierailukonsertteja terapiaryhmissä ja palvelukeskuksissa sekä työpajoja (3/3). Vähemmistöryhmistä eniten yhteistyötä on tehty lasten (2/3), vammaisten (2/3) ja maahanmuuttajien (2/3) kanssa. Yhdessä vastauksessa mainitaan myös vanhuksset (1/3).

Saavutettavuuden huomioimiseen **tulevaisuudessa** käsittelevään kysymykseen tuli kuusi vastausta (6/8). Huomiota aiotaan kiinnittää eniten kiertueisiin, vierailukonsertteihin sekä päiväesityksiin, jolloin kulttuuri saavuttaisi myös sellaisen yleisön, joka ei pääse/uskaltaudu konserttitaloon tai kykene saapumaan illalla pidettävään konserttiin (3/6). Lisäksi pyritään säilyttämään konserttilippujen edullisuus ja avustajien ilmainen sisäänpääsy (2/6). Tulevaisuudessa aiotaan panostaa myös tiedottamiseen, eri toimijoiden välisiin suoriin yhteydenottoihin sekä alueelliseen

saavutettavuuteen (3/6). Yhdessä vastauksessa todettiin, että ”Tarvittaessa etsimme sopivia ratkaisuja konserttiin haluaville erityistarpeisille.” (1/6).

Suurin **vaikeus tai este** hyvän saavutettavuuden toteuttamisessa koettiin varojen ja resurssien puutteessa (3/5). Tiedonpuute (1/5) sekä toimitilojen vaikea muunneltavuus (1/5) haittasivat myös saavutettavuuden toteuttamista.

3.2 Teatterit

Syksyllä 2007 valtionosuuden piirissä oli kaikkiaan 56 teatteria ja niistä 10 eli 18 % vastasi saavutettavuuden tilaa koskevaan kyselyyn. Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden alueellinen jakauma ja niiden vastausaktiivisuus käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Kyselyyn vastanneet teatterit lääneittäin:

Lääni	VOS-teatterien lukumäärä	Kyselyyn vastanneet	%	%-osuus kaikista vastauksista
Etelä-Suomi	25	7	28	70
Itä-Suomi	6	1	17	10
Länsi-Suomi	19	2	11	20
Oulu	3	0	0	0
Lappi	3	0	0	0
Kaikki	56	10	18	100

Vastanneet teatterit olivat jakautuneet epätasaisesti läänien kesken, sillä 70 % vastanneista teattereista (7/10) sijaitsee Etelä-Suomen läänissä, 20 % (2/10) Länsi-Suomen läänissä ja 10 % (1/10) Itä-Suomen läänissä. Oulun läänistä ja Lapin läänistä ei tullut ainuttakaan vastausta. Suhteutettuna teatterien läänikohtaiseen lukumäärään aktiivisimmin kyselyyn vastattiin Etelä-Suomen läänissä (28 %), seuraavaksi eniten vastauksia tuli Itä-Suomen läänistä (17 %) ja Länsi-Suomen läänistä (11 %).

90 % kyselyyn vastanneista teattereista (9/10) on toteuttanut toimitiloissaan ja/tai toiminnassaan saavutettavuuteen liittyviä parannuksia. Eniten vastauksia keräsi taloudelliseen saavutettavuuteen liittyvät parannukset (9/10) sekä aistienvaraiseen ja fyysiseen saavutettavuuden parannukset (8/10). Sen sijaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen saavutettavuuteen tuli kuusi vastausta (6/10) ja tiedolliseen saavutettavuuteen sekä tiedottamisen saavutettavuuteen viisi vastausta (5/10).

Teattereiden toteuttamista parannuksista vastaajat mainitsevat seuraavanlaisia esimerkkejä:

Fyysinen saavutettavuus: Hissi on viidessä teatterissa (5/8), pyörätuolipaikat ja siirrettävät istuimet neljässä (4/8), luiskat kolmessa (3/8) ja inva-wc kahdessa (2/8) teatterissa. Neljä teatteria mainitsee tilojensa olevan esteettömiä ilman tarkempaa määrittelyä (4/8), ja kaksi teatteria ilmoittaa pyörätuolilla kulkemisen olevan vaivatonta (2/8). Yhdessä teatterissa paikallinen vammaisneuvosto on käynyt vierailulla ja antanut palautetta, jonka pohjalta ilmoitetut epäkohdat on korjattu (1/8).

Aistienvaarainen saavutettavuus: Puolella vastanneista teattereista on käytössä induktiosilmukka (4/8). Kaksi teatteria järjestää viittomakielisiä esityksiä silloin tällöin (2/8), ja yhdessä teatterissa on käytössä kuvaileva tulkkaus (1/8). Yhdessä teatterissa on IR-pohjainen äänijärjestelmä (1/8).

Tiedollinen saavutettavuus: Kaksi teatteria tarjoaa taustatietoa internet-sivuillaan (2/5). Muita vastauksia tuli vain yksi kappale kutakin ja vastauksissa mainittiin mm.

lehdistö tiedotteet (1/5), puhelin (1/5), käsiohjelma (1/5), infotilaisuudet (1/5) ja avoimet ovet -tapahtuma (1/5). Tiedollisen saavutettavuuden käsitteen ymmärtäminen on hankalaa, sillä monet samat vastaukset toistuivat myös tiedottamisen saavutettavuuden kohdalla.

Tiedottamisen saavutettavuus: Tiedottaminen järjestetään kahdessa teatterissa internet-sivujen kautta (2/5). Kaksi teatteria ilmoitti henkilökunnan olevan valmis opastamaan tarvittaessa (2/5). Yksittäisiä mainintoja kertyi seuraavasti: tiedotuslehti (1/5), puhelin (1/5), infotilaisuudet (1/5) ja avoimet ovet -tapahtuma (1/5).

Sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus: Puolet vastauksista käsitteli eri ryhmien kanssa tehtyä yhteistyötä (3/6). Teatterit ovat tehneet yhteistyötä lasten (2/6), vanhusten (1/6), näytelmän kohderyhmän (2/6) ja ”erilaisten yhteisöjen” (2/6) kanssa.

Taloudellinen saavutettavuus: Seitsemässä teatterissa tarjotaan tulkeille ja avustajille ilmainen sisäänpääsy (7/9), ja kuudessa on porrastetut hinnat (6/9). Yksittäisiä vastauksia tuli seuraavista: avustajat pääsevät näytöksiin ystävälipun hinnalla (1/9); ennakkoesityksiin on edullisemmat liput (1/9); viime hetken liput pystyy lunastamaan puoleen hintaan (1/9); ja kouluryhmien kanssa teatteriin saapuvat opettajat pääsevät näytöksiin ilmaiseksi (1/9).

Saavutettavuuden **puutteita** koettiin eniten fyysisen saavutettavuuden toteutumisessa (5/6). Kolmessa teatterissa hissi on liian pieni tai sitä ei ole lainkaan (3/6). Inva-wc on hankalan kulkumatkan takana (1/6). Lisäksi teatterin ollessa kiertueella jokainen kiertuepaikka on tilana erilainen, mikä vaikuttaa saavutettavuuteen (1/6). Yksi teatteri totesi fyysisen saavutettavuuden olevan kunnossa, mutta muussa saavutettavuudessa on kehittämisen varaa (1/6).

Yksi teatteri on hyödyntänyt toiminnassaan **Kulttuuria kaikille -palvelua** (1/10). Ko. palvelua on hyödynnetty siten, että teatterin edustaja on käynyt palavereissa ja välittänyt sieltä saamansa tietoa (1/10). Neljässä teatterissa on teetätetty **saavutettavuuskartoitus** (4/10), mutta vain kaksi teatteria on laatinut konkreettisen suunnitelman saavutettavuuden parantamiseksi (2/10). Kahdessa teatterissa saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen on otettu huomioon laitoksen toiminnan suunnittelussa ja seurannassa (2/10). Yhden teatterin henkilökunnalle on järjestetty saavutettavuuteen liittyvää koulutusta (1/10). Kahdessa teatterissa työskentelee kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia (2/9). Yksi teatteri on saanut **taloudellista tukea** saavutettavuuden parantamiseksi (1/10). Tukea on saatu Helsingin kaupungilta ja sitä on käytetty peruskorjaukseen (1/10).

Kuusi teatteria on tehnyt toimintansa suunnittelussa tai toteuttamisessa **yhteistyötä** vähemmistö- ja erityisryhmien kanssa (6/10). Yhteistyötä ja näytöksiin perehdyttämistä on tehty viittomakielen tulkkien ja kuvailutulkkien kanssa (4/6). Teattereilla on erityisryhmille suunnattuja esityksiä ja työpajoja, joiden kohteina ovat olleet esimerkiksi vammaiset ihmiset tai mielenterveyskuntoutujat (3/6). Yhdessä teatterissa on konsultoitu paikallista vammaisneuvostoa (1/6). Yhteistyötä on tehty vammaisten (3/6), erityiskoululaisten (2/6), maahanmuuttajien (2/6) sekä yksinäisten ja masentuneiden ikäihmisten (1/6) kanssa.

Saavutettavuuteen aiotaan kiinnittää **tulevaisuudessa** huomiota siten, että saavutettavuutta selvitetään ja seurataan ja parannuksia tehdään resurssien mukaan (4/6). Fyysistä saavutettavuutta parannetaan teatterin peruskorjauksen yhteydessä (1/6). Saavutettavuuden parantaminen aloitetaan tutustumalla Kulttuuria kaikille -sivustoon (1/6).

Saavutettavuuden toteuttamisen suurimpana **esteenä tai vaikeutena** nähtiin tarpeen tiedostaminen (2/7), mutta toisaalta tarpeen mukainen saavutettavuus oltiin valmiita järjestämään (2/7) ja toisessa ko. vastauksessa todettiin, että ”Ei ole vaikeuksia, on haasteita, joihin vastataan”. Kahdessa teatterissa suurimpana esteenä nähtiin taloudellisten resurssien riittämättömyys (2/7). Yksittäisissä vastauksissa mainittiin seuraavat esteet ja vaikeudet: henkilöresurssien riittämättömyys (1/7), osaaminen/tieto (1/7), rakenteelliset ratkaisut (1/7) ja kieli- ja kulttuurikynnys (1/7).

3.3 Museot

Syksyllä 2007 valtionosuuden piirissä oli 134 museota ja niistä 43 % eli 57 museota vastasi saavutettavuuden tilaa koskevaan kyselyyn. Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden alueellinen jakauma ja niiden vastausaktiivisuus käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Kyselyyn vastanneet museot lääneittäin:

Lääni	VOS-museoiden lukumäärä	Kyselyyn vastanneet	%	%-osuus kaikista vastauksista
Etelä-Suomi	58	24	41	42
Itä-Suomi	14	9	64	16
Länsi-Suomi	47	20	43	36
Oulu	7	2	29	3
Lappi	8	2	25	3
Kaikki	134	57	43	100

Vastauksien alueellinen jakauma painottuu voimakkaasti Etelä-Suomen lääniin, jossa sijaisi 42 % vastanneista museoista sekä Länsi-Suomen lääniin, josta tuli 36 % vastauksista. Itä-Suomen läänistä tuli 16 % vastauksista. Lapin ja Oulun läänien vastaukset jäivät molemmat kahteen vastanneeseen museoon ko. lääniä kohden (3 % / lääni). Suhteutettuna museoiden läänikohtaiseen lukumäärään aktiivisimmin vastattiin Itä-Suomessa (64 %), seuraavaksi eniten vastauksia tuli Länsi-Suomesta (43 %), Etelä-Suomesta (41 %), Oulusta (29 %) ja Lapista (25 %).

Saavutettavuuteen liittyviä parannuksia on toteuttanut lähes 88 % vastanneista museoista. Suurimmat vastausmäärät keräsivät taloudellinen saavutettavuus (49/57) sekä fyysinen saavutettavuus (45/57). Muut vastausmäärät olivat seuraavat: tiedollinen saavutettavuus 43/57, sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus 41/57, aistienvarainen saavutettavuus 39/57 ja tiedottamisen saavutettavuus 30/57.

Museoiden toteuttamista parannuksista vastaajat mainitsevat seuraavanlaisia esimerkkejä:

Fyysinen saavutettavuus: Eniten on kiinnitetty huomiota luiskiin (28/45) sekä arkkitehtuurisiin muutoksiin (22/45), joilla tarkoitetaan mm. leveitä ovia ja käytäviä sekä näyttelytilojen väljyyttä. Inva-WC (10/45), hissi (11/45), istuimet (13/45) esiintyvät vastauksissa kohtalaisen usein. Sen sijaan esim. inva-pysäköinti ja lainattavat apuvälineet ovat saaneet vain yksittäisiä mainintoja. Eritoten inva-pysäköinnin vähäiset maininnat (2/45) ihmetyttävät analyysin tekijää, mutta voi olla, että vastaajat ovat keskittyneet sisätilojen saavutettavuuteen tai sitten kysymyksessä annetut esimerkit (luiskat, istuimet, esteettömyys) ovat saattaneet johdatella tietynlaisiin vastauksiin, kuten ko. kohdassa eniten vastausmääriä saaneisiin luiskiin ja istuimiin.

Aistienvarainen saavutettavuus: Näyttelytekstien koko, pistekirjoitus sekä selkokieli ovat koonneet suurimman vastausmäärän (24/39). Apuvälineistä induktiosilmukka (5/39) on yleisin ja lisäksi museoissa on lainattavia silmälasia (4/39) sekä ääntä

vahvistavia laitteita (4/39). Viittomakielistä opastusta tai tulkkausta sekä kuvailuopastusta tai -tulkkausta on saatavilla kaiken kaikkiaan neljässätoista museossa (14/39). Lisäksi yhdeksässä museossa on mahdollista kosketella esineitä (9/39).

Tiedollinen saavutettavuus: Museot tarjoavat taustatietoa internetin, näyttelylehden, opaslehden ja opetusmateriaalin kautta (15/43). Selkokieli-termin määrittely tuntuu olevan jokseenkin vieras vastaajille: varsinaista selkokieltä ilmoittaa käyttävänsä seitsemän vastaajista (7/43), mutta kuudessa vastauksessa (6/43) kerrotaan käytettävän ”yksinkertaista”, ”selkeää” tai ”lapsille tarkoitettua” kieltä. Yhdessä vastauksessa ilmoitetaan, että ammattikieltä ja vaikeita termejä pyritään välttämään (1/43). Tiedollinen saavutettavuus itsessään tuntui olevan hankala ymmärtää ja eräs vastaaja sanoikin sen olevan käsitteenä ongelmallinen, koska se ei hänen mukaansa kytkeydy kasvatustieteelliseen kehykseen. Kokonaisuudessaankin saavutettavuuskysely aiheutti muutamassa vastaajassa selkeitä negatiivisia reaktioita, joita purettiin avoimiin vastausalueisiin (tästä lisää analyysin lopussa).

Tiedottamisen saavutettavuus: Museoiden tiedotus kulkee enimmäkseen sähköisen viestinnän keinoin (18/30), jolla tarkoitetaan internetiä ja sähköpostilistoja. Myös painettu media (11/30) on paljon käytetty keino. Lisäksi erilaisin projektein, tapahtumin ja vierailuin pyritään saamaan näkyvyyttä (4/30). Kuusi vastaajaa (6/30) ilmoitti, että tiedotusta hoidetaan, muttei määritellyt tätä sen tarkemmin.

Sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus: Lapset, koululaiset ja erityiskoululaiset ovat suurin ryhmä, jonka kanssa tehdään yhteistyötä tai joita eniten huomioidaan (21/41). Seuraavaksi suurimman vastausryhmän kokosi ilman tarkempaa määrittelyä tai erittelyä annetut maininnat siitä, että erilaiset ryhmät otetaan huomioon näyttelyohjelmassa ja opastuksissa.

Taloudellinen saavutettavuus: Porrastetut lippujen hinnat mainittiin suurimmassa osassa vastauksia (29/49). On ehkä yllättävää, että pääsylippujen hinnat eivät museoissa kuitenkaan ole läheskään aina porrastettuja, mutta toisaalta vastaajista monet kertovat myös ilmaisesta sisäänpääsystä. Vastanneista museoista seitsemän on kokonaan ilmaismuseoita. Osassa museoista ilmainen sisäänpääsy myönnetään avustajille ja tulkeille (26/49), opiskelijoille (16/49), lapsille (16/49), eläkeläisille ja työttömille (7/49) sekä opettajille, ryhmänohjaajille ja lehdistölle (8/49).

Saavutettavuuden näkökulmasta on eniten **puutteita** fyysisessä saavutettavuudessa (32/48), jossa suurimmaksi ongelmaksi kohosi hissien ja luiskien puuttuminen sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävien toimitilojen hankala muunneltavuus. Aistinvaraisessa saavutettavuudessa (15/48) puutteiksi mainittiin mm. näyttelytilojen hämäryys sekä induktiosilmukoiden puuttuminen. Tiedollisen saavutettavuuden (14/48) puutteina nähtiin viittomakielisen opastuksen tarjonnan epäsäännöllisyys sekä selkokielisten ja isotekstisten näyttelytekstien vähäinen käyttö. Tiedottamisen saavutettavuuden (12/48) osalta parannusta vaativat opasteet ja nettisivut sekä kulttuurilaitoksen keinot tavoittaa ”massoja”. Henkilökunnan tiedon ja taloudellisten resurssien puute nousi esille kahdeksassa vastauksessa (8/48), joissa peräänkuulutettiin asiantuntemusta ja osaamista.

Kulttuuria kaikille -palvelun tarjoamaa asiantuntemusta ei ole täysin hyödynnetty, sillä vajaa kolmasosa, seitsemäntoista vastaajaa (17/57), ilmoitti hyödyntäneensä Kulttuuria kaikille -palvelun internet-materiaalia sekä osallistuneensa seminaareihin, projekteihin tai koulutuksiin. Viidessä museossa on tehty tai on suunnitteilla saavutettavuuskartoituksen tekeminen (5/57).

Saavutettavuuskartoitusta käsittelevään kysymykseen on vastannut 57 museota, joista viidessätoista on tehty ko. kartoitus. Saavutettavuuden parantamiseksi on laadittu konkreettinen suunnitelma 18 museossa (18/58). Yli puolet (29/56) kysymykseen vastanneista museoista on toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa tai talousarviossa ottanut huomioon saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Kymmenessä museossa (10/56) on nimetty saavutettavuus-vastaava, ja 24 museossa (24/58) on järjestetty henkilökunnalle saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta. Kaikkiaan 24 museossa (24/58) työskentelee kieli-, kulttuuri- tai vammaisvähemmistöjen edustajia.

Yksi kolmasosa vastanneista museoista (19/57) on saanut **taloudellista tukea** saavutettavuuden parantamiseen, ja tätä tukea on saatu eniten opetusministeriöltä (12/20) ja Museovirastolta (9/20). Tukea on käytetty saavutettavuuden edistämiseen kuten esim. pistekirjoituskäännöksiin, ulkoalueen opasteisiin ja fyysiseen saavutettavuuteen. Lisäksi saatua tukea on hyödynnetty erilaisiin multimediaohjelmiin, projekteihin ja hankkeisiin, pedagogiaan sekä näyttelymateriaalin esillepanoon.

Yli puolet vastanneista museoista (31/58) on tehnyt toimintansa suunnittelussa **yhteistyötä** vähemmistö- ja erityisryhmien kanssa. Yhteistyö on ollut museon saavutettavuutta kehittävä (18/32), pedagogista yhteistyötä (9/32), näyttely-yhteistyötä (8/32) tai yleisesti yhteydenpitoa eri ryhmien kanssa (7/32). Eniten yhteistyötä on tehty erilaisten vammaisryhmien kanssa (22/31). Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat erilaiset etniset ryhmät (18/31). Lisäksi yhteistyötä on tehty erityiskoululaisten, vanhusten, mielenterveyspotilaiden ja seksuaalisten vähemmistöjen kanssa.

Tulevaisuudessa aiotaan panostaa eniten fyysiseen saavutettavuuteen (18/50) ja eri ryhmien väliseen yhteistyöhön (10/50). Kuusi museota aikoo toteuttaa saavutettavuuskartoituksen ja lisäksi oman panostuksensa saa aistienvaarainen (2/50), tiedollinen (7/50) sekä tiedottamisen saavutettavuus (5/50). Saavutettavuuteen panostaminen ilman tarkempaa erittelyä mainittiin kymmenessä vastauksessa. Sen sijaan viidessä vastauksessa ilmoitettiin, ettei aiota suorittaa mitään toimenpiteitä saavutettavuuden parantamiseksi. Näistä vastauksista kolme oli perusteltu: kahdessa vastauksessa ilmoitettiin syyksi taloudelliset resurssit ja yhdessä henkilöresurssit.

Suurimmaksi **vaikkeudeksi tai esteeksi** hyvän saavutettavuuden toteuttamisessa koettiin varojen puute (30/49) ja henkilökunnan puute (19/49). Lisäksi ajan puute (6/49) ja toimitilojen hankala muunneltavuus (9/49) nähtiin saavutettavuuden esteenä. Yllättävän suuren vastausmäärän keräsivät vastaajien asenteet, saamattomuus ja tiedon puute (16/49). Muutama vastaaja suhtautui välinpitämättömästi tai jopa negatiivisesti saavutettavuuteen. Tällainen asenne nousi esiin useammasta vapaamuotoisesta vastauksesta, joista tässä on yksi esimerkki:

Mielestäni suurin este on saavutettavuuskeskustelu, joka vaikeuttaa asioista puhumista. Kuten edellä totesin, saavutettavuudesta on tullut hyvän synonyymi, jonka avulla ei voi enää ymmärtää museotoimintaa. Sinänsä hyvää tarkoittavan käsitteen on annettu paisua kuin pullataikinan, jolloin sitä ei voi kyseenalaistaa. Pitäisi aidosti miettiä, missä kulkevat saavutettavuuden rajat. Koska ei ole järkevää olla saavutettava?

3.4 Kirjastot

Suomessa olis syksyllä 2007 yleisiä kirjastoja kaikkiaan 386 kappaletta ja niistä 163 eli 42 % vastasi saavutettavuuden tilaa koskevaan kyselyyn. Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden alueellinen jakauma ja niiden vastausaktiivisuus käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Kyselyyn vastanneet kirjastot lääneittäin:

Lääni	Kirjastojen lukumäärä	Kyselyyn vastanneet	%	%-osuus kaikista vastauksista
Etelä-Suomi	86	42	49	26
Itä-Suomi	45	21	47	13
Länsi-Suomi	189	70	37	43
Oulu	45	26	58	16
Lappi	21	4	19	2
Kaikki	386	163	42	100

Vastanneista suurin osa eli 43 % (70) sijaitsee Länsi-Suomen läänissä. Etelä-Suomen läänistä tuli 26 % vastauksista (42), Oulun läänistä 16 % (26), Itä-Suomen läänistä 13 % (21) ja Lapin läänistä vain 2 % (4). Suhteutettuna kirjastojen läänikohtaiseen lukumäärään aktiivisimmin kyselyyn vastattiin Oulun läänissä (58 %), seuraavaksi tulivat Etelä-Suomen kirjastot (49 %), Itä-Suomen kirjastot (47 %), Länsi-Suomen kirjastot (37 %) ja Lapin kirjastot (19 %).

Vastanneista kirjastoista 71 % (117/164) on toteuttanut toimitiloissaan ja toiminnassaan saavutettavuutta lisääviä parannuksia. Näistä suurin osa liittyi fyysiseen saavutettavuuteen, johon oli tullut 98 vastausta. Vastausten määrät vaihtelivat seuraavasti: tiedollinen saavutettavuus 87, sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus 73, aistienvaarainen saavutettavuus 72, tiedottamisen saavutettavuus 51 ja taloudellinen saavutettavuus 50.

Kirjastojen toteuttamista parannuksista vastaajat mainitsivat seuraavanlaisia esimerkkejä:

Fyysinen saavutettavuus: Kirjastojen fyysisessä saavutettavuudessa on kiinnitetty eniten huomiota luiskiin (43/98). Toiseksi eniten vastauksissa on mainintoja fyysisestä esteettömyydestä ilman tarkempaa määrittelyä ja näissä vastauksissa on useimmiten mainittu korkeintaan matalat kynnykset ja kirjahyllyjen leveät välit (24/98). Apuvälineistä on mainittu mm. korotetut istuimet, kaiteet, lastenrattaat, rollaattori ja suurennuslasi (21/98). Inva-wc on mainittu 15 vastauksessa (15/98) ja automaattisesti aukeavat tai soittokellolla varustetut ovet 13 vastauksessa (13/98). Hissi tai porrashissi sekä inva-pysäköinti on mainittu kumpikin kymmenessä vastauksessa (10/98) ja neljässä (4/98) kirjastossa on käytössä kotipalvelu. Kysymyksen johdattelevuus on analyysin tekijän mielestä todennäköistä, sillä kysymyksessä mainitut esimerkit fyysisestä saavutettavuudesta ”luiskat, istuimet, esteettömyys” oletettavasti vaikuttavat vastauksiin. Luiskat mainitaan huomattavan usein, kun taas esim. inva-wc mainitaan vain viisitoista kertaa, vaikka oletettavasti useammassa kirjastossa on esteetön wc.

Aistienvaarainen saavutettavuus: Isotekstiset kirjat ja opasteet ovat keränneet suurimman vastausmäärän (40/72). Toisena tulevat äänikirjat (25/72) sekä induktiosilmukka (22/72). Valaistukseen ja opasteisiin on kiinnitetty erityistä huomiota (11/72). Kirjastoihin on myös hankittu selkokielistä tai muutoin helppolukuista kirjallisuutta (9/72). Lisäksi on yksittäisiä mainintoja viittomakielisestä opastuksesta ja kielikursseista, tulkkausposteista, cd-romeista ja kirjoista (8/72). Vieraskielinen kirjallisuus on mainittu vain yhdessä vastauksessa.

Tiedollinen saavutettavuus: Vastauksissa mainittiin kaikkein useimmin selkokielinen aineisto (70/87). Lisäksi kerrottiin, että maahanmuuttajia on huomioitu (29/87), mutta tätä huomiointia ei selvitetty kovin tarkasti. Siksi voisi olettaa, että kysymyksenasettelu on voinut vaikuttaa johdattelevasti, kun yhtenä esimerkkinä tiedollisen saavutettavuuden lisäämisestä mainitaan maahanmuuttajien huomioiminen. Kirjastoissa on opastus-, koulutus- ja palvelutoimintaa (20/87). Lisäksi on mainintoja isotekstisestä aineistosta (17/87), äänikirjoista (11/87), Celia-kirjaston kanssa tehtävästä yhteistyöstä (8/87) sekä Daisy-kirjoista (3/87).

Tiedottamisen saavutettavuus: Useimmin vastauksissa on mainittu painettu viestintä (19/51) ja sähköinen viestintä (18/51). Kymmenessä vastauksessa (10/51) on todettu, ettei tiedottamisen eteen ole tehty mitään tai tiedottamisessa on kehittämisen varaa ja sitä pyritään parantamaan. Radiomainontaa on käytetty vain kahdessa kirjastossa (2/51).

Sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus: Kirjastojen toiminnassa on ollut eniten projekteja, tapahtumia ja opastuksia (23/73) sekä yhteistyötä erilaisten järjestöjen kanssa (17/73). Yhteistyö on myös mainittu määrittelemättä sitä tarkemmin (14/73). Yhteistyötä on tehty eniten päiväkotien ja koulujen (13/73), vammaisten (12/73), maahanmuuttajien (9/73) ja vanhusten (9/73) kanssa. Kotipalvelu on mainittu yhdessätoista (11/73) vastauksessa osana sosiaalista ja kulttuurista saavutettavuutta. Eri käyttäjäryhmät on huomioitu aineistohankinnoissa (9/73).

Taloudellinen saavutettavuus: Kirjastojen peruspalvelu on ilmaista (41/50) ja maksuttomuus kuuluu kirjastojen toiminnan perusideaan. Varausmaksut ym. pyritään pitämään alhaisina (4/50) ja niitä on porrastettu siten, ettei esim. lapsilta peritä myöhästymismaksua (2/50). Kahdessa vastauksessa kirjastojen ohessa toimivan kulttuuripalvelun (teatteri, elokuvateatteri) lippujen hinnat ovat porrastettuja (2/50).

Saavutettavuuden näkökulmasta **puutteita** on katsottu olevan eniten fyysisessä saavutettavuudessa (60/99), joista mainittiin esimerkkinä tilojen ahtaus. Resurssit koettiin riittämättöminä (17/99) olipa kyse tiedosta, taloudesta tai henkilökunnan määrästä. Tiedollisessa saavutettavuudessa (15/99) ja tiedottamisen saavutettavuudessa (14/99) nähtiin puutteita. Aiemmin mainittu resurssien vähäisyys heijastui riittämättömiin aukioloaikoihin (8/99). Puutteita koettiin olevan myös aistienvaraisessa saavutettavuudessa (6/99), josta mainittiin induktiosilmukan puuttuminen, sekä kulttuurisessa ja sosiaalisessa saavutettavuudessa (4/99).

Kulttuuria kaikille -palvelua oli hyödyntänyt vain viisi eli 3,1 % vastanneista (5/159). Kuitenkin kahdeksan vastaajaa kertoi, kuinka oli hyödyntänyt ko. palvelua. Puolet vastaajista (4/8) kertoi hyödyntäneensä internet-sivuilta tai näkemästään esityksestä saamaansa informaatiota. Kaksi vastaajaa kertoi olleensa mukana saavutettavuusprojektissa (2/8) ja yhdessä kirjastossa oli tehty saavutettavuusselvitys (1/8). Myöhemmissä vastauksissa kuitenkin tuli ilmi, että opetusministeriön

teettämä saavutettavuuskysely oli todettu hyväksi muistutukseksi ko. aiheesta ja tarkempi perehtyminen aloitettaisiin Kulttuuria kaikille -palvelun internet-sivuihin tutustumalla.

Saavutettavuuskartoitus on teetetty seitsemässä kirjastossa (7/162), ja saavutettavuuden parantamiseksi on laadittu konkreettinen suunnitelma 14 kirjastossa (14/159). Saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen on otettu huomioon 69 kirjastossa (69/162) toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa ja talousarviossa. Kuudessa kirjastossa on henkilökunnan joukosta nimetty saavutettavuusvastaava (6/162), ja saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta on järjestetty 11 kirjaston henkilökunnalle (11/160). 25 kirjastossa työskentelee kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia (25/137).

26 vastaajista on saanut **taloudellista tukea** toiminnan saavutettavuuden parantamiseen (26/136). Tukea on saatu opetusministeriöstä (10/27) ja lääninhallitukselta (10/27). Lisäksi tukea on saatu kuudelta (6/27) muulta julkiselta rahoittajalta: EU, Suomen kirjastoseura, kaupunki (kehittämisasiä), Näkövammaisten keskusliitto, ja kahteen kirjastoon on saatu yleisön käyttöön tietokoneita, mutta vastauksessa ei ole kerrottu, mistä ko. koneet on saatu. Tukea on myönnetty saavutettavuuteen (11/24), josta on mainittu esimerkkeinä tiedottaminen, saavutettavuuskartoitus, kirjastoauton kulut ja etälainaus. Rahoitusta on saatu myös apuvälineisiin ja laitehankintoihin (7/24) kuten asiakaspääteisiin, pöytiin, tuoliin ja induktiosilmukoihin. Lisäksi tukea on saatu lukuharrastuksen edistämiseen (5/24) sekä ATK- ja multimediahankintoihin (5/27) kuten esimerkiksi internet-sivujen tuottamiseen.

Toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa on tehty **yhteistyötä** vähemmistö- ja erityisryhmien kanssa 63 kirjastossa (63/159). Eniten yhteistyötä on tehty paikallisten vammaisneuvostojen ja -järjestöjen kanssa, jotka ovat antaneet lausuntoja ja palautetta kirjastojen saavutettavuudesta (21/62). Kirjastoissa on ollut myös erityisryhmien vierailuja, opastuksia ja tilaisuuksia (19/62). Kirjastopalvelut on pyritty pitämään monipuolisina ja kaikkia palvelevina (12/62), joihin kuuluu kotipalvelu, yksilölliset kirjastopalvelut, erityisryhmien huomioiminen kirjastoauton reitti- ja aikataulussa sekä poistetun materiaalin lahjoittaminen erityisryhmille. Yhteistyötä on tehty myös näyttelytoiminnassa (7/62). Eniten yhteistyötä on tehty vammaisten kanssa (33/54). Yhteistyötä on tehty myös erityiskoululaisten ja oppimisesteisten kanssa (15/54), kielivähemmistöjen, etnisten ryhmien ja maahanmuuttajien kanssa (12/54), vanhusten (10/54), mielenterveyskuntoutujien ja -yhdistysten (2/54) sekä vankien (1/54) kanssa.

Tulevaisuudessa saavutettavuuden kannalta aiotaan kiinnittää eniten huomiota tiedottamisen ja opastuksen parantamiseen (23/106). Yhteistyötä erityisryhmien kanssa aiotaan lisätä (20/106). Saavutettavuus otetaan huomioon tulevassa remontissa tai suunnitteilla olevassa uudessa kirjastotalossa (17/106). Fyysinen saavutettavuus vaatii parantamista viidessätoista kirjastossa (15/106). Nykyinen toimintatapa jatkuu muuttumattomana 13 kirjastossa (13/106), joista 11 kirjasto on jo nyt hyvin saavutettavissa (11/106) ja kahdessa resurssit eivät riitä enempään (2/106). Kirjastojen kokoelmia aiotaan kartuttaa erityisryhmiä ajatellen (11/106). Kahdeksassa kirjastossa on suunnitteilla saavutettavuuskartoitus (8/106). Seitsemässä kirjastossa aiotaan panostaa hyviin aukioloaikoihin (7/106). Neljä vastaajaa totesi tämän saavutettavuuskyselyn toimivan hyvänä muistutuksena ja alkuunpanijana saavutettavuuden edistämiseen (4/106). Kirjaston kotipalvelu pyritään säilyttämään (3/106), samoin koulukirjastotoiminta (1/106) ja kirjastoveneen toiminta (1/106). Kulttuuria kaikille -palveluun aiotaan tutustua (1/106) ja henkilökuntaa pyritään kouluttamaan enemmän (1/106).

Saavutettavuuden toteuttamisen suurimpana **esteenä** nähtiin taloudelliset resurssit (44/103). Toiseksi suureksi esteeksi todettiin tiedon puute sekä vallalla olevat asenteet (33/103).

Henkilöresurssit koettiin riittämättömiksi (21/103) ja samoin aika (13/103). Resurssien riittämättömyys mainittiin esteenä ilman tarkempaa määrittelyä (5/103). Kirjastojen saavutettavuuden esteenä olivat myös fyysiset esteet kuten tilojen ahtaus, portaat ja inva-wc:n puuttuminen (16/103). Haja-asutusalueella saavutettavuuden toteuttamista estävät pitkät välimatkat (3/103). Kahdessa vastauksessa (2/103) kirjaston todettiin olevan hyvin saavutettavissa.

4. Aineiston tarkastelu kysymyksittäin

4.1 Orkesterit

- Vastanneiden orkestereiden maantieteellinen jakauma ei kata koko Suomea, sillä Lapin läänistä ja Oulun läänistä ei ole ainuttakaan vastausta. Täytyy kuitenkin muistaa, että valtionavusteisia orkestereita on Lapissa vain kaksi ja Oulussa yksi, joten orkesterit painottuvat erittäin selkeästi Etelä-Suomeen.
- Tässä erittelyssä näkyy ensin vastanneiden prosentuaalinen määrä ja suluissa vastausten kappalemäärä. Kirjallisten vastauksen osalta suluissa oleva luku kertoo, kuinka monta kertaa vastaus on esiintynyt. Näin ollen esimerkiksi kohdassa 2.b. ”induktiosilmukka (3)” tarkoittaa, että induktiosilmukka on mainittu kolmessa vastauksessa.
- Analyysin tekijä on ryhmitellyt erittelyn kirjalliset vastaukset aiheittain (esim. 2.e.i ”koulujen/oppilaitosten/konservatorioiden kanssa”), jotta erittelyn kirjallinen lopputulos olisi siistimpi. Myöhemmässä vaiheessa nämä voidaan koota vielä laajemmiksi kokonaisuuksiksi esim. ”oppilaitosten kanssa”, joka sisällyttäisi automaattisesti koulut ja konservatoriot.

1. Oletteko toteuttaneet toimitiloissanne/toiminnassanne niiden saavutettavuuteen liittyviä parannuksia?

Kyllä 87,5 % (7)

Ei 12,5 % (1)

2. Jos olette, liittyvätkö parannukset (antakaa esimerkkejä)

a) fyysiseen saavutettavuuteen (esim. luiskat, istuimet, esteettömyys), 5 vastausta

- Luiskat konserttisaliin (3)
- Konserttioppaat/avustajat (2)
- Invapaikkoja, hissit, irralliset/siirrettävät tuolit (1)

b) aistienvaraiseen saavutettavuuteen (esim. moniaistisuus, suurikokoiset tekstit, kohokartat, induktiosilmukka, viittomakieli), 4 vastausta

- induktiosilmukka (3); konserttisalin induktiosilmukan signaalia vahvistettu (1)
- konserttien käsiohjelmassa ja esitteissä normaalikokoinen teksti (1)
- Solisteina mm. miiminen klovni ja nukketeatteri, jolloin esityksen seuraaminen ei perustu kuuloaistiin tai suomen kielen taitoon. (1)

c) tiedolliseen saavutettavuuteen (esim. selkokieli, taustatiedon tarjoaminen, oppimisesteisten ja maahanmuuttajien huomioiminen), 6 vastausta

- nettisivujen saavutettavuus (3)
 - nettisivut suomeksi ja englanniksi
 - nettisivuilta löytyy taustatieto, kuvia ja konserttiaikataulu;
 - nettisivuilta päivitettyä taustatietoa konsertista
- yhteistyötä erityisryhmien kanssa (2)
 - maahanmuuttajien kutsuminen kenraaliharjoituksiin korvauksetta, samoin esim. autistiset lapset sekä erityiskoulujen oppilaat
 - mukana maahanmuuttajaprojektissa

- taustatiedon tarjoaminen käsiohjelmassa (1)
- ruotsin- ja englanninkielinen ohjelma (1)

d) tiedottamisen saavutettavuuteen (esim. vaihtoehtoiset viestintätavat, riittävän esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevan tiedon tarjoaminen), 5 vastausta

- tiedotustilaisuus/tieto viestintävälineiden kautta esteettömyyskampanjasta (avustajat konserteissa) (1)
- nettisivujen saavutettavuus
 - näkövammaisten apuvälineillä (1)
 - eri kielillä (1)
- mainonta
 - painettu media (3)
 - internet (1)
 - kaupungin valotaulut (1)
 - radiomainonta (3)
 - tiedotusesite (1)
 - ”suorat yhteydenotot eri järjestöihin puolin ja toisin”
 - ”kaikki median keinot”
- tutustumiskierroksia konserttitalossa (1)
- esiintymiset sairaaloissa ja vanhainkodeissa (1)

e) sosiaaliseen ja kulttuuriseen saavutettavuuteen (esim. erilaisten kiinnostuksen kohteiden huomioiminen, yhteistyö eri ryhmien kanssa), 5 vastausta

- yhteistyötä
 - koulujen/oppilaitosten/konservatorioiden kanssa (4)
 - päiväkotien kanssa (2)
 - palvelulaitosten/vanhustyön/terapiakeskusten kanssa (3)
 - harrasteryhmät/yhdistykset/tapahtumat/festivaalit (3)
 - ammattimuusikot/musiikkiharrastajat/kuorot (2)
- vierailukonsertit vanhusten palvelutaloilla (2) ja kouluilla (1); työpaikoilla ja kauppakeskuksissa (1); tempaukset ammattimuusikoiden ja musiikin harrastajien kanssa (1)
- työpajat lapsille (2), taidekasvatusprojektit lapsille ja nuorille (1)

f) taloudelliseen saavutettavuuteen (esim. porrastetut lippujen hinnat, avustajien ja tulkkien ilmainen sisäänpääsy), 7 vastausta

- porrastetut lippujen hinnat (5)
 - lasten ja opiskelijoiden liput edullisempia (3)
 - eläkeläisten/varusmiesten/työttömien alennukset (1)
 - ”säännöllisesti”; ”porrastetut lippuhinnat”
- ilmainen sisäänpääsy
 - avustajille/saattajille (4)
 - oppilasryhmien opettajille/saattajille (1)
 - peruskoulun 9-luokkalaisille (2)
- Tilausorkesterin kohdalla tilaaja vastaa lippujen hinnasta. Ohjelmistossa on tarjolla kahdeksan eri konserttia, joista asiakas voi valita hintaluokaltaan sopivimman.

3. Mitä puutteita tai paranneltavaa toimitiloissanne tai toiminnassanne on mielestänne saavutettavuuden näkökulmasta? 7 vastausta

- ei omia toimitiloja, joten saavutettavuus riippuu aina esiintymispaikasta (3)
- konserttisalilla ei ole hissiä (1)
- yleiset liikenneyhteydet heikot, sillä tapahtumat ovat useimmiten iltaisin (1)
- konserttitalon tilat liian vanhanaikaiset vastaamaan nykyajan saavutettavuuden tarpeita (1)
- konserttitalo uusi: palvelua parannetaan heti, kun siitä vihjataan (1)
- orkesteri järjestää kiertueita, jotta kynnys saapua konserttisaliin madaltuisi (1)

4. Oletteko hyödyntäneet toiminnassanne Kulttuuria kaikille -palvelua? 8 vastausta
(ks. www.kulttuuriakaikille.info)

Kyllä 0 %
Ei 100 %

5. Oletteko teettäneet laitoksessanne saavutettavuuskartoituksen? 8 vastausta

Kyllä 0 %
Ei 100 %

6. Oletteko laatineet konkreettisen suunnitelman toimintanne saavutettavuuden parantamiseksi? 8 vastausta

Kyllä 12,5 % (1)
Ei 87,5 % (7)

7. Onko saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen otettu huomioon laitoksenne toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa ja/tai talousarviossa? 8 vastausta

Kyllä 50 % (4)
Ei 50 % (4)

8. Onko laitoksenne henkilökunnan joukosta nimetty saavutettavuusvastaava? 8 vastausta

Kyllä 0 % (0)
Ei 100 % (8)

9. Onko laitoksenne henkilökunnalle järjestetty saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta? 8 vastausta

Kyllä 12,5 % (1)
Ei 87,5 % (7)

10. Työskenteleekö laitoksessanne kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia? 8 vastausta

Kyllä 37,5 % (3)
Ei 62,5 % (5)

11. Oletteko saaneet taloudellista tukea (esim. valtionavustusta tai muuta julkista tukea) toimintanne saavutettavuuden parantamiseen? 8 vastausta

Kyllä 12,5 % (1)

Ei 87,5 % (7)

12. Jos vastasitte kyllä:

a) Mistä olette saaneet tukea? 1 vastaus

- OPM

b) Mihin tarkoitukseen tukea on myönnetty? 1 vastaus

- matkakustannuksiin
- harkinnanvaraista avustusta kiertuekuluihin

13. Oletteko tehneet toimintanne suunnittelussa/toteuttamisessa yhteistyötä vähemmistö/erityisryhmien kanssa? 8 vastausta

Kyllä 37,5 % (3)

Ei 62,5 % (5)

14. Jos vastasitte kyllä:

a) Minkälaista yhteistyötä olette tehneet? 3 vastausta

- yhteistyö vammaisjärjestöjen, vammaisten palvelukeskusten ja erityiskoulujen (3)
- vierailukonsertit terapiaryhmissä, laitoksissa, vanhainkodeissa (3)
- yhteistyö koulujen kanssa, esim. Freedom-tuotanto (1)
- työpajat (1)

b) Minkä vähemmistö- /erityisryhmien kanssa olette tehneet yhteistyötä? 3 vastausta

- lapset (2)
- vammaiset (2)
- maahanmuuttajat/ei-suomenkieliset (2)
- vanhukset (1)

15. Miten aiotte tulevaisuudessa kiinnittää huomiota toimintanne saavutettavuuteen? 6 vastausta

- kiertueet/vierailukonsertit/päiväesitykset (3)
- tiedottaminen/suorat yhteydenotot eri toimijoihin/alueellinen saavutettavuus (3)
- konserttilippujen edullisuus (1), avustajien ilmainen sisäänpääsy (1)
- ”Tarvittaessa etsimme sopivia käytännön ratkaisuja konserttiin haluaville erityistarpeisille.”

16. Mikä on mielestänne suurin vaikeus tai este hyvän saavutettavuuden toteuttamisessa? 5 vastausta

- varojen/resurssien puute (3)
- tiedonpuute (1)
- toimitilojen vaikea muunneltavuus (1)

4.2 Teatterit

- Kaikki vastaajat eivät ole vastanneet jokaiseen kysymykseen, ja tästä johtuvat vastausten kokonaismäärän vaihtelut.
- Tässä erittelyssä näkyy ensin vastanneiden prosentuaalinen määrä ja suluissa vastausten kappalemäärä. Kirjallisten vastauksen osalta suluissa oleva luku kertoo, kuinka monta kertaa vastaus on esiintynyt. Näin ollen esimerkiksi kohdassa 2.a. ”hissi (5)” tarkoittaa, että hissi on mainittu viidessä vastauksessa.

1. Oletteko toteuttaneet toimitiloissanne/toiminnassanne niiden saavutettavuuteen liittyviä parannuksia?

Kyllä 90 % (9)

Ei 10 % (1)

2. Jos olette, liittyvätkö parannukset (antakaapa esimerkkejä)

a) fyysiseen saavutettavuuteen (esim. luiskat, istuimet, esteettömyys), 8 vastausta

- hissi (5)
- maininta tilojen esteettömyydestä (4)
- pyörätuolipaikat/siirrettävät istuimet (4)
- luiskat (3)
- inva-wc (2)
- pyörätuolilla kulkeminen helppoa (2)
- paikallinen vammaisneuvosto antanut palautetta ja epäkohdat on korjattu (1)

b) aistienvaraiseen saavutettavuuteen (esim. moniaistisuus, suurikokoiset tekstit, kohokartat, induktiosilmukka, viittomakieli), 8 vastausta

- induktiosilmukka (4)
- viittomakieliset esitykset (2)
- kuvaileva tulkkaus (1)
- IR-pohjainen äänijärjestelmä (1)

c) tiedolliseen saavutettavuuteen (esim. selkokieli, taustatiedon tarjoaminen, oppimisesteiden ja maahanmuuttajien huomioiminen), 5 vastausta

- internet-sivut (2)
- lehdistötiedotteet (1)
- käsiohjelma (1)
- puhelin (1)
- infotilaisuudet (1)
- avoimet ovet (1)
- mahdollisuus saada käsikirjoitus luettavaksi (1)
- oppimateriaalin saaminen etukäteen (1)
- näkövammaisilla mahdollisuus tutustua lavasteisiin ennen esitystä (1)

- d) tiedottamisen saavutettavuuteen (esim. vaihtoehtoiset viestintätavat, riittävän esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevan tiedon tarjoaminen), 5 vastausta**
- internet-sivut (2)
 - henkilökunta opastaa (2)
 - tiedotuslehti (1)
 - puhelin (1)
 - infotilaisuudet (1)
 - avoimet ovet (1)
- e) sosiaaliseen ja kulttuuriseen saavutettavuuteen (esim. erilaisten kiinnostuksen kohteiden huomioiminen, yhteistyö eri ryhmien kanssa), 6 vastausta**
- yhteistyö (3)
 - koululaiset/lapset (2)
 - vanhukset (1)
 - ”erilaiset yhteisöt” (2)
 - näytelmän kohderyhmä (2)
 - tulkit tutustuvat näytelmään etukäteen (1)
 - seminaarit/projektit/keskustelut (2)
- f) taloudelliseen saavutettavuuteen (esim. porrastetut lippujen hinnat, avustajien ja tulkkien ilmainen sisäänpääsy), 9 vastausta**
- avustajien ja tulkkien ilmainen sisäänpääsy (7)
 - porrastetut lippujen hinnat (6)
 - avustajat ystävänlipun hinnalla (1)
 - ennakkoesityksen edullisemmat liput (1)
 - viime hetken liput puoleen hintaan (1)
 - Ryhmien kanssa tulevat opettajat pääsevät ilmaiseksi (1)
- 3. Mitä puutteita tai paranneltavaa toimitiloissanne tai toiminnassanne on mielestänne saavutettavuuden näkökulmasta? 6 vastausta**
- fyysinen saavutettavuus (5)
 - hissi liian pieni / ei hissiä lainkaan(3)
 - inva-wc hankalan kulkumatkan päässä (1)
 - teatterikiertueilla tila on erilainen joka paikassa (1)
 - fyysinen saavutettavuus on hyvä, mutta muuta saavutettavuutta täytyy kehittää (1)
- 4. Oletteko hyödyntäneet toiminnassanne Kulttuuria kaikille -palvelua? 10 vastausta**
(ks. www.kulttuuriakaikille.info)
- Kyllä 10 % (1)
Ei 90 % (9)
- a) Jos vastasitte kyllä, miten olette hyödyntäneet ko. palvelua? 1 vastaus**
- Teatterin edustaja on käynyt palavereissa ja välittänyt sieltä samaansa tietoa (1)
- 5. Oletteko teettäneet laitoksessanne saavutettavuuskartoituksen? 10 vastausta**
- Kyllä 40 % (4)
Ei 60 % (6)

- 6. Oletteko laatineet konkreettisen suunnitelman toimintanne saavutettavuuden parantamiseksi? 10 vastausta**
 Kyllä 20 % (2)
 Ei 80 % (8)
- 7. Onko saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen otettu huomioon laitoksenne toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa ja/tai talousarviossa? 10 vastausta**
 Kyllä 20 % (2)
 Ei 80 % (8)
- 8. Onko laitoksenne henkilökunnan joukosta nimetty saavutettavuusvastaava? 10 vastausta**
 Kyllä 10 % (1)
 Ei 90 % (9)
- 9. Onko laitoksenne henkilökunnalle järjestetty saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta? 10 vastausta**
 Kyllä 10 % (1)
 Ei 90 % (9)
- 10. Työskenteleekö laitoksessanne kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia? 9 vastausta**
 Kyllä 22,2 % (2)
 Ei 77,8 % (7)
- 11. Oletteko saaneet taloudellista tukea (esim. valtionavustusta tai muuta julkista tukea) toimintanne saavutettavuuden parantamiseen? 10 vastausta**
 Kyllä 10 % (1)
 Ei 90 % (9)
- 12. Jos vastasitte kyllä:**
- a) Mistä olette saaneet tukea? 1 vastaus**
 - Helsingin kaupunki (1)
- b) Mihin tarkoitukseen tukea on myönnetty? 1 vastaus**
 - Peruskorjaukseen (1)
- 13. Oletteko tehneet toimintanne suunnittelussa/toteuttamisessa yhteistyötä vähemmistö/erityisryhmien kanssa? 10 vastausta**
 Kyllä 60 % (6)
 Ei 40 % (4)

14. Jos vastasitte kyllä:**a) Minkälaista yhteistyötä olette tehneet? 6 vastausta**

- yhteistyö ja perehdyttäminen viittomakielen tulkeille ja kuvailutulkeille (4)
- erityisryhmille suunnattuja esityksiä/työpajoja (3)
 - esim. vammaiset, yksinäiset, masentuneet
- paikallisen vammaisneuvoston konsultointi (1)

**b) Minkä vähemmistö- /erityisryhmien kanssa olette tehneet yhteistyötä?
6 vastausta**

- vammaiset (3)
- erityiskoululaiset (2)
- maahanmuuttajat (2)
- yksinäiset ja masentuneet ikäihmiset (1)

**15. Miten aiotte tulevaisuudessa kiinnittää huomiota toimintanne saavutettavuuteen?
6 vastausta**

- saavutettavuuden selvittäminen ja seuranta sekä resurssien mukaan tehtävät parannukset (4)
- fyysisen saavutettavuuden paraneminen peruskorjauksen myötä (1)
- tutustumalla Kulttuuria kaikille -sivustoon (1)

**16. Mikä on mielestänne suurin vaikeus tai este hyvän saavutettavuuden toteuttamisessa?
7 vastausta**

- tarpeen tiedostaminen (2)
- saavutettavuus järjestetään tarpeen mukaan (2)
 - ”Ei ole vaikeuksia, on haasteita, joihin vastataan.”
- taloudellisten resurssien riittämättömyys (2)
- henkilöresurssien riittämättömyys (1)
- osaaminen (1)
- rakenteelliset ratkaisut (1)
- kieli- ja kulttuurikynnys (1)

4.2 Museot

- Kaikki vastaajat eivät ole vastanneet jokaiseen kysymykseen, ja tästä johtuvat vastausten kokonaismäärän vaihtelut.
- Lisäksi kannattaa huomata seuraava seikka: esimerkiksi kysymykseen 11 on yhdeksäntoista vastaajaa valinnut ”kyllä” -vaihtoehdon. Sitä seuraavaan ”kyllä” -vastauksen valinneille osoitettuun lisäkysymykseen on kuitenkin annettu kaksikymmentä vastausta. On hyvä huomata, että yksi ”ylimääräinen” vastaaja on laittanut vastaukseen aina pelkän viivan, mikäli vastaus ei koske häntä ja siksi nämä vastaukset on laskettu mukaan kokonaismäärään.
- Tässä erittelyssä näkyy ensin vastanneiden prosentuaalinen määrä ja suluissa vastausten kappalemäärä. Kirjallisten vastauksen osalta suluissa oleva luku kertoo, kuinka monta kertaa vastaus on esiintynyt. Näin ollen esimerkiksi kohdassa 2.b. ”induktiosilmukka (5)” tarkoittaa, että induktiosilmukka on mainittu viidessä vastauksessa.
- Analyysin tekijä on ryhmitellyt erittelyn kirjalliset vastaukset aiheittain (esim. 2.e. ”lapset/koululaiset/erityiskoulut (21)”), jotta erittelyn kirjallinen lopputulos olisi siistimpi. Myöhemmässä vaiheessa nämä voidaan koota vielä laajemmiksi kokonaisuuksiksi esim. ”oppilaitokset”.
- Vastauksissa on havaittavissa mahdollista kysymyksissä annettujen esimerkkien johdattelevaa vaikutusta (ks. analyysiosuuden fyysinen saavutettavuus -kohta). Lisäksi vastauksista voidaan nähdä, että osa museoista todella panostaa saavutettavuuteen. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että museotyössä saavutettavuuden parantamiseen on nostettu keskusteluihin ja sen eteen on tehty töitä viime vuosina enemmän kuin muiden kulttuurilaitosten kohdalla. Siksi saavutettavuus on jo ennalta tuttu monille museoille ja tämän kyselyn vastaajille.

1. Oletteko toteuttaneet toimitiloissanne/toiminnassanne niiden saavutettavuuteen liittyviä parannuksia? 58 vastausta

Kyllä 87,9 % (51)

Ei 12,1 % (7)

2. Jos olette, liittyvätkö parannukset (antakaapa esimerkkejä)

a) fyysiseen saavutettavuuteen (esim. luiskat, istuimet, esteettömyys), 45 vastausta

- luiskat (28)
- arkkitehtuuriset muutokset/näyttelyarkkitehtuuri (22)
 - leveät ovet/leveät käytävät/näyttelytilojen väljyys (14)
 - matalalle asetetut näyttelyesineet (2)
 - portaattomuus/matalat kynnykset (6)
- istuimet, myös korkeammat istuimet ja ns. nousujakkarat (13)
- inva-WC (10)
- hissi (11)
 - hississä brailnumerointi (1)
- esteettömyys mainittu ilman tarkempaa erittelyä (7)
- lainattavat apuvälineet (6)
 - pyörätuoli (5)
 - rollaattori (2)
 - lastenrattaat/kantoreppu (3)
 - taskulamppu/suurennuslasi (2)
- kaide (3)

- valaistuksen huomiointi (3)
- opasteet/puheysteys asiakaspalveluun/soittokello (3)
- inva-pysäköinti (2)
- käsijohde (2)
- liukuesteet/teippimerkintä (2)
- pyörätuolireitti (1)
- porraskiipijä (1)
- muut (5)
 - helppokulkuiset portaat Linnavuorelle (1)
 - kuvitettu esite hankalasti saavutettavasta Tarvaspään linnan tornista (1)
 - esteettömyystutkimukset/-projektit (2)
 - vanhainkotiin, laitoksiin ja sairaaloihin sijoitetut taideteokset (1)
 - opas- ja avustuskoirat tervetulleita (1)

b) aistienvaraiseen saavutettavuuteen (esim. moniaistisuus, suurikokoiset tekstit, kohokartat, induktiosilmukka, viittomakieli), 39 vastausta

- suurikokoiset näyttelytekstit/pistekirjoitus/selkokieli (24)
- apuvälineet (10)
 - induktiosilmukka (5)
 - suurennuslasit (2)
 - lainattavat silmälasit (4)
 - taskulamppu (2)
 - ääntä vahvistavat laitteet (4)
 - ”moniaistista materiaalia (mm. aistisalkkuja)” (1)
- kosketeltavat esineet (9)
- multimedia (8)
 - DVD (1)
 - viittomakieliset opasvideot (4)
 - virtuaalinäyttelyt (3)
 - näyttelyissä käytettävät äänet, diashow’t, elokuvat (2)
- opastukset
 - viittomakielinen opastus/tulkkaus (7)
 - kuvailuopastus/-tulkkaus (7)
- kohokartat/kohokuvat (6)
- ohjelmia/seminaareja (3)
 - aisteihin perustuva aikamatka (1)
 - kuvatulkattu työpaja/ muut aisteihin perustuvat työpajat (2)
 - viittomakielen projekteja (1)
 - saavutettavuuskartoitus (1)

c) tiedolliseen saavutettavuuteen (esim. selkokieli, taustatiedon tarjoaminen, oppimisesteisten ja maahanmuuttajien huomioiminen), 43 vastausta

- eri kielillä (23)
 - selkokieli (7)
 - ”yksinkertainen, lapsille tarkoitettua selkeä kieli” (6)
 - ”ammattikielen ja vaikeiden termien välttäminen” (1)
 - vieraat kielet (9)
 - a. englantia, ruotsi, saksa, ranska, espanja, venäjä

- taustatiedon tarjoaminen (15)
 - mm. internet, näyttelytekstit, opaslehdet, opetusmateriaali

d) tiedottamisen saavutettavuuteen (esim. vaihtoehtoiset viestintätavat, riittävän esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevan tiedon tarjoaminen),

30 vastausta

- media
 - sähköinen viestintä (18)
 - painettu media (11)
- mainonta
 - ulkomainonta (5)
 - suoromainonta kohdeyleisölle (6)
- tiedottaminen yleensä ilman tarkempaa määrittelyä (6)
- projekteja, tapahtumia, vierailuja (4)

e) sosiaaliseen ja kulttuuriseen saavutettavuuteen (esim. erilaisten kiinnostuksen kohteiden huomioiminen, yhteistyö eri ryhmien kanssa), 41 vastausta

- lapset/koululaiset/erityiskoulut (21)
- maininta (ilman tarkempaa määrittelyä) erilaisten ryhmien/kiinnostuksen kohteiden huomioimisesta näyttelyohjelmassa/opastuksissa (20)
- työporukat/työttömät/eläkeläiset/mielenterveyskuntoutujat/varusmiehet/seurat ja yhdistykset (11)
- maahanmuuttajat/etniset ryhmät (10)
- vammaiset (8)

f) taloudelliseen saavutettavuuteen (esim. porrastetut lippujen hinnat, avustajien ja tulkkien ilmainen sisäänpääsy), 49 vastausta

- porrastetut lippujen hinnat (29)
- ilmainen sisäänpääsy (41)
 - koko museoon ajankohdasta/asiakkaasta riippumatta (6); kaikille ilmainen sisäänpääsy talvikaudella (1)
 - avustajat/tulkit (26)
 - ilmaispäivät/ilmaistapahtumat (12)
 - muut ilmaisryhmät
 - a. sotaveteraanit/eläkeläiset/työttömät (7)
 - b. koululaiset/opiskelijat/opintoryhmät (16)
 - c. lapset/päiväkotiryhmät (16)
 - d. opettajat/ryhmänjohtajat/kuski/lehdistö/kulttuuriluotsit (8)

3. Mitä puutteita tai paranneltavaa toimitiloissanne tai toiminnassanne on mielestänne saavutettavuuden näkökulmasta? 48 vastausta

- fyysinen saavutettavuus (32)
 - esim. hissien ja luiskien puuttuminen, kulttuurihistoriallisesti merkittävien toimitilojen hankala muunneltavuus
- aistienvaarainen saavutettavuus (15)
 - esim. induktiosilmukoiden puuttuminen, hämäryys
- tiedollinen saavutettavuus (14)
 - esim. selkokielisten näyttelytekstien ja viittomakielisen opastuksen puuttuminen

- tiedottamisen saavutettavuus (12)
 - esim. parannusta vaativat opasteet ja nettisivut sekä korkeakulttuurilaitoksen ja massojen välinen hankala saavutettavuus
- henkilökunnan tiedon/resurssien puute (8)
 - esim. asiantuntemuksen ja osaamisen puute sekä taloudellisten resurssien rajallisuus
- sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus (2)
 - esim. vieraskielisten näyttelytekstien puuttuminen

4. Oletteko hyödyntäneet toiminnassanne Kulttuuria kaikille -palvelua? 57 vastausta
(ks. www.kulttuuriakaikille.info)

Kyllä 29,8 % (17)

Ei 70,2 % (40)

a) Jos vastasitte kyllä, miten olette hyödyntäneet ko. palvelua? 18 vastausta

- internet-materiaalin hyödyntäminen (11)
- seminaareihin, projekteihin ja koulutuksiin osallistuminen (6)
- valmistunut tai suunnitteilla oleva saavutettavuuskartoitus (5)

5. Oletteko teettäneet laitoksessanne saavutettavuuskartoituksen? 57 vastausta

Kyllä 26,3 % (15)

Ei 73,6 % (42)

6. Oletteko laatineet konkreettisen suunnitelman toimintanne saavutettavuuden parantamiseksi? 58 vastausta

Kyllä 31 % (18)

Ei 69 % (40)

7. Onko saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen otettu huomioon laitoksenne toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa ja/tai talousarviossa? 56 vastausta

Kyllä 51,8 % (29)

Ei 48,2 % (27)

8. Onko laitoksenne henkilökunnan joukosta nimetty saavutettavuusvastaava? 56 vastausta

Kyllä 17,9 % (10)

Ei 82,1 % (46)

9. Onko laitoksenne henkilökunnalle järjestetty saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta? 58 vastausta

Kyllä 41,4 % (24)

Ei 58,6 % (34)

10. Työskenteleekö laitoksessanne kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia? 58 vastausta

Kyllä 41,4 % (24)

Ei 58,6 % (34)

11. Oletteko saaneet taloudellista tukea (esim. valtionavustusta tai muuta julkista tukea) toimintanne saavutettavuuden parantamiseen? 57 vastausta

Kyllä 33,3 % (19)

Ei 66,7 % (38)

12. Jos vastasitte kyllä:

a) Mistä olette saaneet tukea? 20 vastausta

- Opetusministeriö (12)
- Museovirasto (9)
- Muut maininnat (5):
 - innovatiiviset hankkeet
 - CIMO Keski-Suomen taidetoimikunta
 - Jyväskylän taide- ja tiedesäätiö
 - Keski-Suomen liitto
 - ”kulttuurirahastoista”

b) Mihin tarkoitukseen tukea on myönnetty? 19 vastausta

- saavutettavuuden edistäminen (11)
 - esim. viittomakielisen museo-oppaan valmistaminen, pistekirjoituskäännökset, tekstitys, ulkoalueen informointi, fyysinen saavutettavuus kuten Linnavuorelle johtavien rappujen rakentaminen
- projektit ja hankkeet (6)
 - esim. ”Ekenäs museum – tillgängligt för alla” -hanke, Esteetön museo -projekti, Avoin museo -projekti
- erilaiset multimedia- ja ATK-ohjelmat (5)
 - esim. ”Merihistoriaa kaikille” -dvd, manuaalisen esinekortiston siirtäminen ATK-pohjaiseen tietokantaan, verkkosivuaineistojen kehittäminen
- pedagogia (2)
 - esim. Tyko Sallisen näyttelyn pedagoginen toiminta
- näyttelymateriaalin esillepanon kehittäminen ja toteuttaminen (1)
 - muinaisten kulttuurien informaatiota käsittelevä näyttelymateriaali

13. Oletteko tehneet toimintanne suunnittelussa/toteuttamisessa yhteistyötä vähemmistö/erityisryhmien kanssa? 58 vastausta

Kyllä 53,4 % (31)

Ei 46,5 % (27)

14. Jos vastasitte kyllä:

a) Minkälaista yhteistyötä olette tehneet? 32 vastausta

- museon saavutettavuutta kehittävä yhteistyö (18)
 - esim. Näky ry:n testiryhmä
- pedagoginen yhteistyö (9)
- näyttely-yhteistyö (8)
- yhteydenpito eri ryhmien kanssa (7)
 - esim. kurdipakolaisten kokoukset ja tapaamiset museossa

c) Minkä vähemmistö- /erityisryhmien kanssa olette tehneet yhteistyötä?

31 vastausta

- vammaiset (22)
- erilaiset etniset ryhmät (18)
 - esim. saamelaiset, romanit, kurdit
- erityiskoululaiset (5)
- mielenterveyspotilaat (4)
- vanhukset (4)
 - esim. ikääntyville maahanmuuttajille suunnattu projekti ”Virma”
- seksuaalivähemmistöt (2)

15. Miten aiotte tulevaisuudessa kiinnittää huomiota toimintanne saavutettavuuteen? 50 vastausta

- fyysinen saavutettavuus (18)
- maininta saavutettavuuteen panostamisesta ilman erittelyä (10)
- kulttuurinen ja sosiaalinen saavutettavuus (7)
- tiedollinen saavutettavuus (7)
- tiedottamisen saavutettavuus (5)
- ei toimenpiteitä (5)
 - syynä taloudelliset resurssit (2) ja henkilöresurssit (1)
- aistienvaarainen saavutettavuus (2)

16. Mikä on mielestänne suurin vaikeus tai este hyvän saavutettavuuden toteuttamisessa? 49 vastausta

- varojen puute (30)
- henkilökunnan puute (19)
- asenteet/saamattomuus/tiedon puute (16)
- toimitilojen hankala muunneltavuus esim. iän tai kulttuurihistoriallisen merkittävyyden vuoksi (9)
- ajan puute (6)
- resurssien rajallisuus ilman tarkempaa määrittelyä (5)

4.4 Kirjastot

- Vastaajien kokonaismäärät vaihtelevat, koska kaikki 163 vastaajaa eivät ole vastanneet jokaiseen kysymykseen. Samaten on jätetty vastaamatta kyllä- ja ei-vaihtoehdot käsittävään kysymykseen, mutta ko. kysymyksen tarkennusosiossa on kuitenkin enemmän vastauksia.
- Vastausten kappalemäärät näkyvät suluissa. Lisäksi vastauksia on ryhmitelty aiheittain kuten esimerkiksi ”erityisryhmien vierailut/opastukset/tilaisuudet (19)”, jotta vastauserittelyn rakenne olisi siistimpi.

1. Oletteko toteuttaneet toimitiloissanne/toiminnassanne niiden saavutettavuuteen liittyviä parannuksia? 164 vastausta

Kyllä 71,3 % (117)

Ei 28,7 % (47)

2. Jos olette, liittyvätkö parannukset (antakaa esimerkkejä)

a) fyysiseen saavutettavuuteen (esim. luiskat, istuimet, esteettömyys), 98 vastausta

- luiska (43)
- maininta esteettömyydestä (24)
 - selonteko korkeintaan kynnyksistä ja leveistä hyllyjen väleistä, muuten pelkkä maininta esteettömyydestä.
- apuvälineet (21)
 - esim. korotetut istuimet, kaiteet, lastenrattaat, rollaattori, suurennuslasi
- inva-wc (15)
- automaattisesti aukeava ulko-ovi/ovissa soittokellot (13)
- hissi/porrashissi (10)
- inva-pysäköinti (10)
- kotipalvelu (4)

b) aistienvaraiseen saavutettavuuteen (esim. moniaistisuus, suurikokoiset tekstit, kohokartat, induktiosilmukka, viittomakieli), 72 vastausta

- isotekstinen kirjallisuus / isotekstiset opasteet (40)
- äänikirjat (25)
- induktiosilmukka (22)
- valaistus ja opasteet huomioitu erityisesti (11)
- selkokielineen/helppolukuinen kirjallisuus (9)
- viittomakielinen opastus/kielikurssi/tulkkauspiste/romput/kirjat (8)
- suurennuslasi (3)
- kohokartat (2)
- vieraskielinen kirjallisuus (1)

- c) **tiedolliseen saavutettavuuteen (esim. selkokieli, taustatiedon tarjoaminen, oppimisesteisten ja maahanmuuttajien huomioiminen), 87 vastausta**
- selkokielinen aineisto (70)
 - maahanmuuttajien huomioiminen (29)
 - opastus-, koulutus-, palvelutoiminta ym. (20)
 - isotekstinen aineisto (17)
 - äänikirjat (11)
 - yhteistyö Celia-kirjaston kanssa (8)
 - Daisy-kirjat (3)
- d) **tiedottamisen saavutettavuuteen (esim. vaihtoehtoiset viestintätavat, riittävän esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevan tiedon tarjoaminen), 51 vastausta**
- painettu viestintä (19)
 - sähköinen viestintä (18)
 - tiedottamisen eteen ei ole tehty mitään/ tiedottamisessa on kehittämisen varaa ja sitä pyritään parantamaan (10)
 - radiomainonta (2)
- e) **sosiaaliseen ja kulttuuriseen saavutettavuuteen (esim. erilaisten kiinnostuksen kohteiden huomioiminen, yhteistyö eri ryhmien kanssa), 73 vastausta**
- projektit/tapahtumat/opastukset (23)
 - yhteistyö järjestöjen kanssa (17)
 - maininta yhteistyöstä ilman tarkempaa määrittelyä (14)
 - koulut ja päiväkodit (13)
 - vammaiset (12)
 - kotipalvelu (11)
 - huomioiminen aineistohankinnoissa (9)
 - maahanmuuttajat (9)
 - vanhukset (9)
- f) **taloudelliseen saavutettavuuteen (esim. porrastetut lippujen hinnat, avustajien ja tulkkien ilmainen sisäänpääsy), 50 vastausta**
- peruspalvelu ilmaista (41)
 - pyritään pitämään varausmaksut ym. matalalla (4)
 - porrastetut hinnat siten, että lapsille ilmaista (esim. myöhästymismaksua ei peritä) ja aikuisilta vaaditaan pieni korvaus (2)
 - kirjaston ohessa toimivan kulttuuripalvelun (teatteri, elokuvateatteri) lippujen hinnat porrastettu (2)
 - ”Ei maksuja sellaisesta, jota kirjasto itsekin voisi tehdä, jos resursseja olisi.” (1)
3. **Mitä puutteita tai paranneltavaa toimitiloissanne tai toiminnassanne on mielestänne saavutettavuuden näkökulmasta? 99 vastausta**
- fyysinen saavutettavuus (60)
 - esim. tilojen ahtaus, automaattiovien puuttuminen
 - riittämättömät resurssit (17)
 - talous, henkilökunta, tieto
 - tiedollinen saavutettavuus (15)
 - tiedottamisen saavutettavuus (14)

- taloudellinen saavutettavuus (8)
 - aikataulut
- aistienvaarainen saavutettavuus (6)
 - esim. induktiosilmukan puuttuminen
- kulttuurinen/sosiaalinen saavutettavuus (4)

4. Oletteko hyödyntäneet toiminnassanne Kulttuuria kaikille -palvelua?

(ks. www.kulttuuriakaikille.info) **159** vastausta

Kyllä 3,1 % (5)

Ei 96,9 % (154)

a) Jos vastasitte kyllä, miten olette hyödyntäneet ko. palvelua? 8 vastausta

- internet-sivujen/esityksen informaation hyödyntäminen (4)
- projektit (2)
- saavutettavuus selvityksen tekeminen (1)
- ”En osaa sanoa miten.” (1)

5. Oletteko teettäneet laitoksessanne saavutettavuuskartoituksen? 162 vastausta

Kyllä 4,3 % (7)

Ei 95,7 % (155)

6. Oletteko laatineet konkreettisen suunnitelman toimintanne saavutettavuuden parantamiseksi? 159 vastausta

Kyllä 8,8 % (14)

Ei 91,2 % (145)

7. Onko saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen otettu huomioon laitoksenne toiminnan suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa ja/tai talousarviossa? 162 vastausta

Kyllä 42,6 % (69)

Ei 57,4 % (93)

8. Onko laitoksenne henkilökunnan joukosta nimetty saavutettavuusvastaava? 162 vastausta

Kyllä 3,7 % (6)

Ei 96,3 % (156)

9. Onko laitoksenne henkilökunnalle järjestetty saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää koulutusta? 160 vastausta

Kyllä 6,9 % (11)

Ei 93,1 % (149)

10. Työskenteleekö laitoksessanne kieli-, kulttuuri- ja/tai vammaisvähemmistöjen edustajia? 162 vastausta

Kyllä 15,4 % (25)

Ei 84,6 % (137)

11. Oletteko saaneet taloudellista tukea (esim. valtionavustusta tai muuta julkista tukea) toimintanne saavutettavuuden parantamiseen? 162 vastausta

Kyllä 16 % (26)

Ei 84 % (136)

12. Jos vastasitte kyllä:

a) Mistä olette saaneet tukea? 27 vastausta

- Opetusministeriö (17)
- lääninhallitus (10)
- muut (6)
 - yleisökoneita (2) – vastaus ei tosin liity ko. kysymykseen, mutta on silti mainittu ilman määrittelyä, mistä tuet koneisiin on saatu
 - Kaupungin kehittämisraha (1)
 - EU (1)
 - Suomen kirjastoseura (1)
 - Näkövammaisten keskusliitto (1)

b) Mihin tarkoitukseen tukea on myönnetty? 24 vastausta

- saavutettavuus (11)
 - esim. tiedottaminen, saavutettavuuskartoitus, kirjastoauton kulut, etälainaus
- apuvälineet/laitehankinnat (7)
 - esim. asiakaspäätteet, induktiosilmukka, pöydät, tuolit
- lukuharrastuksen edistäminen (5)
- ATK ja multimedia (5)
 - esim. CD-rom -hankinnat, internet-sivut

13. Oletteko tehneet toimintanne suunnittelussa/toteuttamisessa yhteistyötä vähemmistö/erityisryhmien kanssa? 159 vastausta

Kyllä 39,6 % (63)

Ei 60,4 % (96)

14. Jos vastasitte kyllä:

a) Minkälaista yhteistyötä olette tehneet? 62 vastausta

- paikallisten vammaisneuvostojen ja -järjestöjen antamat lausunnot ja palaute (21)
- erityisryhmien vierailut/opastukset/tilaisuudet (19)
- monipuoliset kirjastopalvelut (12)
 - kotipalvelu (5)
 - yksilölliset kirjastopalvelut esim. kirjojen kokoaminen noutovalmiiksi ja yksilölliset laina-ajat (3)
 - erityisryhmien huomiointi kirjastoauton reitti- ja aikataulussa (2)
 - poistetun materiaalin lahjoittaminen erityisryhmille (1)
- näyttelytoiminta (7)

b) Minkä vähemmistö- /erityisryhmien kanssa olette tehneet yhteistyötä?

54 vastausta

- vammaiset (33)
- erityiskoululaiset/oppimisesteiset (15)
- kielivähemmistöt/etniset ryhmät/maahanmuuttajat (12)
- vanhukset (10)
- mielenterveyskuntoutujat/-yhdistykset (2)
- vangit (1)

15. Miten aiotte tulevaisuudessa kiinnittää huomiota toimintanne saavutettavuuteen?

106 vastausta

- tiedottamisen ja opastuksien parantaminen (23)
- yhteistyö erityisryhmien kanssa (20)
- saavutettavuus otetaan huomioon tulevassa remontissa/uudessa kirjastotalossa (17)
- fyysisen saavutettavuuden parantaminen (15)
- nykyinen toimintatapa jatkuu muuttumattomana (13)
 - kirjasto todettu hyvin saavutettavaksi (11)
 - resurssit eivät riitä enempään (2)
- kokoelmien kartuttaminen erityisryhmiä ajatellen (11)
- saavutettavuuskartoitus suunnitteilla (8)
- hyvät aukioloajat (7)
- kyselyä pidetään hyvänä muistutuksena saavutettavuuteen panostamisesta (4)
- kotipalvelu (3)
- koulukirjastotoiminta (1)
- kirjastovene (1)
- tutustuminen Kulttuuria kaikille -palveluun (1)
- henkilökunnan kouluttautuminen (1)

16. Mikä on mielestänne suurin vaikeus tai este hyvän saavutettavuuden toteuttamisessa?

103 vastausta

- taloudelliset resurssit (44)
- tiedon puute/asenteet (33)
- henkilöstöresurssit (21)
- fyysiset esteet esim. tilojen ahtaus, portaat, inva-wc:n puuttuminen (16)
- ajan puute (13)
- resurssit ilman tarkempaa määrittelyä (5)
- pitkät välimatkat haja-asutusalueella (3)
- kirjasto on hyvin saavutettavissa (2)

Saavutettavuuden osa-alueet:

Fyysinen saavutettavuus

Saavutettavissa tiloissa on miellyttävää ja turvallista liikkua ja toimia, vaikka kulkija käyttäisi kävelykeppiä, pyörätuolia, kuulokojetta tai valkoista keppiä. Saavutettavuus ulottuu koko reitille: on pysäköintiruutuja, tasaisia kulkuväyliä, hyvä valaistus, riittävän suuria hissejä ja WC-tiloja, kulkemista helpottavia apukeinoja ja mukavia levähdyspaikkoja. Taideteokset, muut esineet ja tekstit on sijoitettu siten, että niitä voi katsella eri korkeuksilta. Katsomoissa ja muissa yleisötiloissa on paikkoja myös pyörätuoleille ja istuimia on myös näyttelytiloissa. Akustiset olosuhteet ovat hyvät. Hätäuloskäynnit on suunniteltu myös liikkumis- ja kuuloesteisille hyvin toimiviksi.

Aistienvaarainen saavutettavuus

Onko ihmisten erilainen tapa käyttää aistejaan otettu huomioon? Kaikki hyötyvät tiedosta, jota saadaan monien eri aistien avulla. On kiehtovaa koskettaa museoesinettä tai tutustua teatteriesityksen lavastukseen ennen esitystä. Tieto välittyy parhaiten, jos se on tarjolla sekä kuultuna että nähtynä. Selkeät kulkuopasteet ja isokokoiset, taustastaan erottuvat tekstit auttavat kaikkia. Tekniset apuvälineet ovat hyödyksi, esimerkiksi induktiosilmukka kuulokojeen käyttäjälle. Erilaiset tulkkauspalvelut, esimerkiksi kuvaileminen tai viittomakielen tulkkaus auttavat yhtä lailla tekemään palvelusta saavutettavamman.

Tiedollinen saavutettavuus

Tiedollista saavutettavuutta on kaikki ymmärtämisen helpottaminen. Esityksen, näyttelyn tai tapahtuman taustojen selittäminen auttaa kokijaa saamaan aiheesta kokonaiskäsitteen. Kuvitus sekä mahdollisuus kokeilla ja koskettaa tukevat kielen ymmärtämiseen perustuvaa informaatiota. Selkokielen käyttö voi useinkin olla perusteltua. Monikerroksinen tieto tarjoaa jokaiselle jotain, sekä noviisille että asiantuntijalle.

Tiedottamisen saavutettavuus

Tehokas viestintä tavoittaa erilaiset yleisönsä erilaisin keinoin. Viesti saavuttaa kohteensa paremmin, kun kielestä on tehty helppoa seurata ja ymmärtää, ja kun tarjotaan erilaisia kielivaihtoehtoja. Verkkosivustojen tulee olla käytettävissä myös pistekirjoitusta tai äänisyntetisaattoreita käyttäville. Sivustot ja painetut materiaalit tulisi tehdä visuaalisesti selkeiksi, käyttää riittävän suurta kirjasinta ja kontrastia taustan ja kirjaimen välillä. Viestit myös suoraan erilaisille kohderyhmille. Selvitä, kuinka tavoitat merkitykselliset yhteisöt. Viestintään on tärkeää lisätä myös tieto saavutettavuudesta. Tähän tarkoitukseen voi käyttää myös symboleita: esimerkiksi rakennuksen esteettömyys voidaan ilmaista pyörätuolisymbolilla.

Sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus

Kulttuuritarjonnan sisällöissä tulevat esille sosiaaliset ja kulttuuriset näkökohdat. Monenlaisten ala- ja osakulttuurien edustajat, kasvavat etniset vähemmistöt ja erilaisten yhteiskuntaryhmien edustajat saattavat kaivata tarjontaa, joka "tuntuu omalta". Palvelun tuottajien kannattaa tiedostaa, kenen ja millaisen identiteetin kautta sisältöjä tehdään ja kenen tulkinta esitetään kokoelmissa, näyttelyissä ja tapahtumissa. Tulkinnat ja yhteiskunnalliset rakenteet ovat kulttuurin tuotteita. Herkkyys erilaisille ihmiskokemuksille, havainnoille, ajatuksille ja arvoille on tarpeen. Kulttuurialan työntekijöiden on hyvä ottaa erilaisten yleisöjen edustajia mukaan sisältöjen suunnitteluun.

Taloudellinen saavutettavuus

Taloudellisesti saavutettavat palvelut sisältävät valikoiman eri hintaisia lippuja, tai ajankohtia, jolloin pääsymaksu on alennettu tai pääsy on maksuton. Toimintaesteisten ihmisten avustajilta tai tulkeilta ei tulisi vaatia pääsymaksua. Lisäpalveluiden, myymälän tai kahvilan, tulisi tarjota kohtuuhintaisia tuotteita.

Lähde: Kulttuuria kaikille –palvelu (www.kulttuuriakikille.info)